

**ДОИР БА
ИСТИФОДАИ
ФАНОВАРИҶОИ
НАВОВАРОНА
ДАР РАВАНДИ ТАЪЛИМ**

Муродов Маскурбек Келдибекович, сармуаллими кафедраи технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ барномарезӣ; **Исмоилов Шухратҷон Мамараҳимович**, н.и.и, сармуаллими кафедраи технологияҳои иттилоотӣ дар иқтисодиёти Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон (Тоҷикистон, Хуҷанд)

**ОБ
ИСПОЛЬЗОВАНИИ
ИННОВАЦИОННЫХ
ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ
ОБУЧЕНИЯ**

Муродов Маскурбек Келдибекович, старший преподаватель кафедры информационно-коммуникационных технологий и программирования; **Исмоилов Шухратҷон Мамараҳимович**, к.э.н., старший преподаватель кафедры информационных технологий в экономике ТГУ ПБП (Таджикистан, Худжанд)

**USAGE
OF INNOVATIVE
TECHNOLOGY
IN THE PROCESS OF
TUITION**

Murodov Maskurbek Keldibekovich, senior teacher of the department of informational-communicational technologies and programming; **Ismoilov Shuhratjon Mamarahimovich**, c.e.s., senior teacher of the department of informational technology in the economy under the Tajik State University of Law, Business and Politics (Tajikistan, Khujand),
E-mail: maskurbek_murodzoda@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: фановариҳои навоварона, фановариҳои иттилоотӣ, тахтаи электронӣ, фановариҳои телекоммуникатсионӣ, раванди таълим

Дар мақола моҳияти истифодаи самараноки фановариҳои навоварона, фановариҳои иттилоотӣ дар раванди таълим, имкониятҳо ва намудҳои муҳталифи фановариҳои муосир мавриди баррасӣ қарор дода шудаанд. Тазаккур меравад, ки истифодаи фановариҳои навоварона дар рушди илмҳои техникӣ аҳамияти аввалиндараҷа дорад. Оид ба рушди фановариҳои навоварона дар замони муосир ва зарурияти вориднамоии он дар ҳама соҳаҳо, аз ҷумла дар соҳаи маориф маълумот дода шудааст. Таъкид мешавад, ки мақсади асосии таълим ин омода намоеши мутахассисонест, ки ба талаботи бозори рақобатпазири меҳнат ҷавобгӯ бошанд. Мақола ба ташиқули салоҳияти касбии донишҷӯён равона карда шуда, бо истифодаи фановариҳои роёнаӣ баланд бардоштани савияи дониш, малака, мубодилаи иттилоот дар самти фановариҳои иттилоотӣ, такмили омӯзиши таъминоти барномавӣ дар ин самт ва ғайраҳоро дарбар мегирад.

Ключевые слова: инновационные технологии, информационные технологии, интерактивная доска, телекоммуникационные технологии, процесс обучения

Рассматривается важность эффективного использования инновационных и информационных технологий в образовательном процессе, возможности и различные виды современных технологий. Отмечается, что использование инновационных технологий имеет первостепенное значение в развитии технических наук. Предоставляется информация о развитии инновационных технологий в наше время и необходимости их внедрения во всех сферах, в том числе в систему образования. Отмечается, что основной целью обучения является подготовка специалистов, отвечающих требованиям конкурентного рынка труда. В статье указывается важность работы, направленной на развитие профессиональных компетенций студентов, повышение уровня знаний, навыков, обмена информацией в области информационных технологий с использованием компьютерных технологий, а также на совершенствование обучения работе с программным обеспечением и т.п.

Key words: innovative technologies, information technologies, interactive whiteboard, telecommunication technologies, educational process

The article dwells on the importance of effective use of innovative and information technologies in the educational process, possibilities and various types of modern technologies being taken into account as well. It is underscored that the use of innovative technologies is of paramount importance in the development of technical sciences. Information is provided on the development of innovative technologies in our time and the need for their implementation in all areas, including the education system. It is noted that the main purpose of training is to train specialists who meet the requirements of a competitive labor market. The article indicates the importance of work aimed at developing the professional competencies of students, increasing the level of knowledge, skills, exchanging information in the field of information technology using computer technology, as well as improving training in working with software etc.

Тараққиёти илму техника ва давлат аз сатҳу сифати таҳсилоти олий вобастагии калон дорад. Пас аз соҳибистиклолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар баробари ба вучуд омадани дигаргуниҳо дар тамоми соҳтору соҳаҳои кишвар, аз он ҷумла дар соҳаи маориф низ аз канор намондааст.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷоя бо Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тамоми кӯшишҳоро дар сатҳи муайяни баланд бардоштани таҳсилот дар тамоми зинаҳо, аз таҳсилоти томактабӣ то таҳсилоти олий дар ин замина ворид шудан ба фазои таҳсилоти байналхалқӣ равона кардааст.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми хеш ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз санаи 26.12.2019 сол баён карданд: “Дар марҳалаи кунунии пешрафти Тоҷикистон ба соҳаҳои илму маориф афзалияти аввалиндараҷа дода мешавад, зеро онҳо дар таҳкими пояҳои давлати демократӣ ва ҳуқуқбунёду дунявӣ нақши калидӣ мебозанд” [7].

Яке аз ҳадафҳо, ин дар таҳсилоти олий ҷорӣ кардани фановариҳои нави таҳсил - таҳсилоти кредитӣ мебошад, ки айни ҳол дар тамоми муассисаҳои таҳсилоти олии кишвар ҷорӣ шуда истодааст.

Инноватсия - калимаи латинӣ буда, “vatio” маънои “тағйирёбӣ, навгонӣ ва ҷорӣ кардани навигарӣ”-ро мефаҳмонад. Вожаи “инноватсия” (минбаъд навоарӣ) кулли фаъолиятҳои нави илмию техникаро ифода менамояд. Дар забони тоҷикӣ ба ҷои “инноватсия” истифодаи навоарӣ ҷоиш аст. Навоарӣ беш аз дусад сол дар истехсолот мавриди истифода қарор дорад ва қариб як аср аст, ки он ба соҳаи маориф ва илм роҳ ёфтааст. Айни ҳол навоарӣ дар соҳаи маорифи кишварҳои мутараққӣ ҷойгоҳи махсус касб кардааст, ки дар ин раванд кишвари мо низ дар канор нест. Суоле ба миён меояд, ки навоарӣ дар соҳаи илму маориф чӣ аҳамият дорад?

Хусусияти навоаронаи фановариҳои таълим, ки ҳангоми ташкили ҷараёни таълим дар мактабҳои олий истифода бурда мешавад, яке аз роҳҳои баланд бардоштани рақобатнокии донишгоҳҳо дар давраи муосир гардидааст [2, с 137].

Воридкунии навоариҳо ба фаъолияти таълим ба баландсозии сифати оморасозии мутахассисон ва бакалаврон мусоидат менамояд. Дар навбати худ, баланд бардоштани сифат, дастрасӣ, самаранокии таълим, табиати муттасил ва навоаронаи он, афзоиши фаъолнокии иҷтимоии ҷавонон, ҷалби онҳо дар муҳитҳои гуногуни таълим омили муҳим дар таъмини амнияти миллии кишвар ва афзоиши неқӯаҳволии шаҳрвандон мебошад.

Б.Лихачев фановарии педагогиро ҳамчун “маҷмӯи муқаррароти раванӣ ва педагогӣ, муайянкунандаи шаклҳо, усулҳо, метод, усули таълим, воситаҳои таълимиро муайян мекунад, ин воситаҳои ташкилӣ ва методологии раванди педагогӣ мебошад» [4, с 51] тафсир месозад. Ақидаи В.А.Сластенина доир ба фановарии педагогӣ, ки вай ҳамчун лоихакашии ҷиддӣ ва амалисозии амики кафолатдихандаи муваффақияти амалҳои педагогӣ” [6, с 17] муайян месозад.

Фаъолияти навоарии муносибати эҷодкоронаи омӯзгорро оид ба азхудкунии шаклҳо ва воситаҳои мавҷудаи такмили ихтисоси худ дар бар мегирад.

Омӯзгор ҳамчун субъект ва ташкилотҳои фаъолияти навоарона дар эҷод, татбиқ ва оммавӣ гардонидани навигарӣ иштирок менамояд. Вай бояд мундариҷаву моҳияти дониш дар илмва тағйирёбии анъанавиро таҳлил карда тавонад. Мафҳуми “инноватсия” бо мафҳумҳои, аз қабилӣ раванди навоарӣ алоқамандии зиҷ дорад. Аз ин рӯ, бидуни ҷустуҷӯи мундариҷаи ин мафҳумҳо, фаҳмидани мундариҷаи навоарӣ ғайриимкон аст.

Навоарӣ як қисми муҳими амалия ва назария мебошад, ки ба баланд бардоштани сифати объекти иҷтимоию фарҳангӣ нигаронида шудааст. Доир ба пайдоиши моҳияти ин назарияи ғояҳо, равишҳо ва андешаҳои мухталиф мавҷуданд.

Онҳо дар асоси ташаббус ва навоариҳо таҳия карда мешаванд, барои рушди мундариҷаи таълим инчунин рушди низоми маориф дар маҷмӯъ таъсири мусбат мерасонанд. Фановариҳо, шаклҳо ва усулҳо дар соҳаи навоаронаи фаъолият ё истеҳсолот, муносибати нав ба ҳалли масъала ё истифодаи раванди нави технологӣ натиҷаи охириин мебошанд, ки метавонанд ба муваффақияти назаррас оварда расонанд. Омӯзиши чандрасонаӣ (мултимедия) фановариест, ки ба истифодаи фаълониҳои воситаҳои чандрасонаии муосир дар раванди таълим асос ёфтааст.

Дар дарсҳои чандрасонаӣ оид ба азхудкунии иттилоотӣ таълимӣ ду чӯзӣ нав зарур аст: роёна ва нармафзор, ки дар он маълумоти таълимӣ дар шакли матн, тасвирҳои гуногуни визуалӣ, диаграмма, расм, чадвал, видеомавод, аниматсия ва эффеҗтҳои садоӣ вучуд доранд.

Натиҷаи истифодаи фановариҳои чандрасонаӣ пеш аз ҳама таваҷҷӯҳ ба фан мебошад, ки он ба афзоиши шумораи донишҷӯёни дар олимпиадаҳо ва мусобикаҳои сатҳҳои гуногун иштироккунанда оварда мерасонад. Ташкили машғулиятҳо бо истифода аз фановариҳои чандрасонаӣ шавқу ҳаваси донишҷӯёро баланд мегардонад. Навигариҳои дарс донишҷӯёро ба худ ҷалб мекунанд, дар синф дар давоми ҷунин машғулиятҳо муҳити муоширати воқеӣ ба вучуд оварда мешавад, ки дар он таълимгирандагон мекӯшанд, ки фикрҳои "бо суҳанони худ" баён кунанд. Дар натиҷа онҳо супоришҳои бо омодагӣ иҷро намуда, ба маводи мавҷуда таваҷҷӯҳ зоҳир мекунанд. Донишҷӯён мустақилона кор карданро бо адабиёти таълимӣ, маълумоти ва дигар сарчашмаҳо дар ин мавзӯ меомӯзанд, оид ба омодагӣ ва хоҳиши иҷрои супоришҳои иловагӣ шавқ пайдо мекунанд.

Дарсҳои чандрасонаӣ дар раванди таълим имкониятҳои зеринро дорад:

- афзоиши ҳавасмандӣ ва фаъолияти маърифатӣ;
- баланд бардоштани сифати таълим;
- дар бораи падидаҳо ва равандҳои омӯхташуда додани маълумоти мукамалтар ва боэътимод;
- баланд бардоштани нақши аёнӣ дар раванди таълим;
- озод намудани омӯзгор аз баъзе қорҳои техникаи марбут ба назорат;
- баланд бардоштан раванди дарс;
- баланд бардоштани мустақилияти донишҷӯ;
- амиктар кардани дараҷаи малака ва малакаҳои амалӣ;

Истифодаи фановариҳои муосир дар маориф, барои ташаккули шахсияти донишҷӯён шароити мусоидро фароҳам оварда, ба талаботи муосир ҷавобгӯ мебошад.

Боиси қайд аст, ки ташаккули салоҳияти иттилоотӣ яке аз ҳадафҳои таълим аст, аммо дар айни замон, он воситаи пешбарандаи раванди таълим мебошад. Азбаски салоҳияти иттилоотӣ муҳим мебошад, ташаккули он дар ҳама сатҳҳои таҳсилот ба амал меояд, дар ҳоле ки принципҳои давомнокӣ ва омӯзиш риоя карда мешаванд. Муайян кардан лозим аст, ки дар ҳар як марҳилаи таълим қадом салоҳиятҳо ташаккул меёбанд. Яъне зарур аст, ки салоҳиятҳои қалидӣ, байнисоҳавӣ ва мавзӯиро таҳия намоем, бо ин роҳ метавон мундариҷаи таълимро дар равиши салоҳиятдор муайян кард. Пурсиши донишҷӯён нишон дод, ки тақрибан 50% -и пурсидашудагон ба осонӣ дар интернет бо почтаи электронӣ кор мекунанд. Ҳамин тариқ, сатҳи омодагии довталабон аз сифр то қасбӣ фарқ мекунанд. Ғайр аз он, нобаробарии иттилоотии донишҷӯён торафт аёнтар мегардад: зиёда аз 60% донишҷӯён соҳиби компютер ҳастанд, боқимонда ба ин фановарӣ ба ҳисоби миёна дар як ҳафта 1-4 соат дастрасӣ доранд. Аз гуфтаҳои боло ҳулоса баровардан мумкин аст, ки салоҳияти иттилоотиро на аз рӯи намоши ягона, балки дар асоси сатҳи тайёрии ибтидоии донишҷӯён таҳия кардан лозим аст. Аз ин рӯ, зарурати омӯхтани мафҳумҳои бунёди ва равишҳои методологӣ дар омӯзиши фановариҳои иттилоотӣ вучуд надорад. Ҳамин тариқ, раванди таълим бояд на аз рӯи принципи "туғмаро пахш намоед -шумо натиҷаро ба даст меоред", балки аз вазифаи дар наздашон истода, маҷмӯи усулҳои имконпазири ҳалли масъалаҳо ва муайян кардани усули оптималӣ сохта шавад. Рушди ин салоҳиятҳо бидуни донишҳои асосҳои бунёдии информатика ғайри имкон аст. Хусусан дар бораи нақши омӯзгор дар ташаккули салоҳияти иттилоотии донишҷӯён истода гузаштан лозим аст. Тавре, ки пурсиши довталабон нишон дод, тақрибан 60% пурсидашудагон сабаби асосии суст будани омодагии иттилоотиро аз сатҳи пасти таҷрибаи омӯзгоронӣ информатика мешуморанд.

Дар ин ҳолат, омӯзгор метавонад дониши зарурии ин мавзӯро ба донишҷӯ супорад, аммо дар бораи равиши салоҳиятдор суҳан рондан лозим намеояд. Барои ба даст овардани сатҳи қасбии салоҳияти иттилоотӣ, бояд шароити таълими қори таҳассусӣ дар компютер фароҳам

оварда шавад. Комилан возеҳ аст, ки донишчӯ бояд малакаи кор бо таҷҳизот ва нармафзори муосиртарин дошта бошад, ки ба фаъолияти касбии ояндаи ӯ мувофиқ бошад. Чалби донишчӯён ба кори мустақилона бо унсурҳои фаъолияти илмӣ бо истифодаи фаъоли фановариҳои иттилоотӣ муҳим аст. Инчунин талаб карда мешавад, ки татбиқи принципи давомнокӣ ва фаъолнокӣ таъмин карда шавад. Яке аз воситаҳои муосири таълим ин тахтаи электронӣ мебошад. Тахтаи электронӣ барои экрани компютерро калонҳаҷм тасвир намудан хизмат мерасонад. Ин таҷҳизот дар раванди таълим аҳамияти зиёд дорад, чунки хонанда гуфтаи омӯзгорро мешунавад, ҳам мебинад ва ҳам шавқи ӯ барои аз худ кардани техникаи муосир зиёд мегардад. Инчунин, дарс барои омӯзгор дар шакли бойгонӣ ҳифз мешавад, чунки дарсоро, ки мегузаронад, дар хотираи компютер онро сабт менамояд ва минбаъд вақтро барои навиштан ва сохтани мавод сарф намекунад. Масалан ҳангоми истифода бурдани тахтаи электронӣ дар дарси фановариҳои иттилоотӣ, чунин омилҳои самаранокии машғулиятҳои қайд наудан мумкин аст:

- тақсимооти босамари вақт;
- бедор кардани шавқи завқи донишчӯён оид ба техникаи муосир;
- тарзи истифодаи техникаҳои ҳозиразамон;
- тамошои тасвирҳои илмӣ- таҳқиқотӣ.

Ҳангоми гузариши мавзӯҳои таълимӣ аз фанҳои алгебра, физика, химия ва дигар фанҳо барои навиштани мисолу масъалаҳо дар тахтаи синф вақти бисёр сарф мешавад. Имрӯз бошад, омӯзгор метавонад нақшаи яқсоатаи дарси худро, ки мисолу масъалаҳо ва дигар маводҳои дар бар мегирад, тавассути слайд сохта, бовоситаи тахтаи электронӣ намоиш диҳад. Дар ин маврид барои омӯзгор гузаштани дарс ҳам осон мегардад ва ҳам сарфакорию сифатнокӣ бештар мушоҳида мегардад. Дар шароити имрӯза қариб ҳамаи синфхонаҳои муассисаҳои таълимӣ, толорҳои лексионӣ семинарӣ ва маҷлисгоҳҳо бо тахтаи электронӣ, компютер ва проекторҳо мучаҳҳаз шудаанд. Тавассути онҳо мо маълумоти гуногун, аз қабилҳои хабар, расму графикаҳои гуногун, тасвирҳои видеоӣ ва аудиосадоҳои ба сомон мерасонем. Онҳо ба ғайр аз вазифаи намоишдиҳӣ ва муаррифӣ, ҳамчунин, барои сохтани моделҳои мухталиф низ истифода мешаванд. Тахтаҳои электронӣ истифодаи барномаҳои мухталифро низ тақозо менамояд. Аз ҷониби дигар, ҳуди донишчӯён низ аз машғулиятҳои дилгир намешаванд, зеро кор дар тахтаи электронӣ барояшон шавқовар мебошад. Дар маҷмӯъ фановариҳои наватарин дар кашидани расм, ҳуруфҷинии матнҳо, сохтани диаграммаҳо, интишори иттилоот аз дискҳо ба омӯзгор кӯмак мерасонанд. Баҳрабардории васеи онҳо шавқи рағбати донишчӯёнро на танҳо ба фанҳои омӯзонидашаванда, балки ба фановариҳои ҷадид низ зиёд менамояд. Фикрҳои донишчӯро сайқал дода, ҳисси эҷодкориро дар вучуди онҳо бедор мекунад [3, с.137]. Омӯзгоронро лозим аст, ки рағбати донишчӯро нисбат ба донишандӯзӣ аз фанҳои таҳассусӣ ва дигар фанҳои мухталиф пурзӯр намоянд. Истифодаи фановариҳои иттилоотӣ дар раванди таълим барои омӯзгор бениҳоят имконияти васеъро пешниҳод менамояд. Таҷҳизоти техникаӣ барои гузаронидани машғулиятҳои ва баён намудан фикр кумаки зиёд мерасонад. Масалан, намоишномаҳои слайдҳо, видеонаворҳо, ҳаллу фасли масъалаҳо – тавассути тахтаи электронӣ ё проектор амалӣ мешаванд. Яъне ин таҷҳизот имкон медиҳад, ки дараҷаи дастрасии дарс афзуда, раванди он аёнӣ шавад, зеро донишчӯён дар ин гуна машғулиятҳои ҳам мебинанду ҳам мешунаванд ва бо воситаи тахтаҳои электронӣ масъалаҳои низ ҳал менамоянд. Истифодаи тахтаи электронӣ раванди таълимро самаранок ва диққати хонандаро ба худ ҷалб менамояд. Тахтаи электронӣ ба омӯзгор имкон медиҳад, ки зуд ба хонандагон маводи ба мавзӯ дахлдоштаро нишон диҳад ва инчунин бо пайдо шудани саволҳо, омӯзгор маводро дар тахтаи электронӣ тағйир дода, ба саволҳо ҷавоб диҳад. Тахтаи электронӣ имкони дарсгузариро васеъ мекунад, ки дар натиҷа имконияти ба дарс воридкунии видео, аудио, графикаҳо, диаграммаҳо, схемаҳо пайдо мешавад. Аз ин сабаб дар барномаҳои таълимӣ муассисаҳои таълимӣ ба омӯзиши технологияҳои инноватсионӣ эътибори хоса зоҳир карда мешавад. ***Дар хулосаи мақола баён намудан мумкин аст, ки истифодаи фановариҳои навоарона дар машғулиятҳои чунин имкониятҳои дорад:***

1. Истифодаи самаранокии вақтро таъмин мекунад;
2. Сифати раванди таълимро беҳтар мегардонад;
3. Кори муаллимро осон мегардонад;
4. Диққати хонандаро ҷалб менамояд;
5. Дониши фикрӣ ва техникаи хонандаро зиёд мекунад;
6. Мафкураи техникаи донишчӯро баланд мегардонад;

7. Кор бо фановарии муосирро пурзӯр мекунад;
8. Донишҷӯро барои фикрронӣ чалб мекунад;
9. Донишҷӯро барои мустақилона кор кардан талқин мекунад;
10. Ҳалли беҳтарини масъаларо муайян мекунад;
11. Барои исботи тасдиқот воситаи беҳтарин мебошад.

Хулоса, фановариҳои навоарона имкон медиҳад, ки муҳассилин навғониҳои илмию фановарии пешқадамро хубтар аз худ намоянд, ба дастовардҳо ноил гарданд ва ҳамчун мутахассисони ба бозори меҳнати ҷаҳонӣ рақобатпазир ба камол расида парчамбардор ва муаррифгари Тоҷикистони азиз бошанд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Андреев, А.В. Практика электронного обучения с использованием Moodle- Таганрог: /А.В. Андреев, С.В. Андреева, И.Б.Доценко.-Изд-во.ТТИ ЮФУ, 2008-146 с.
2. Брыксина, О.Ф. Конструирование урока с использованием средств информационных технологий и образовательных электронных ресурсов/ О.Ф. Брыксина// Информатика и образование.- 2014 .-№5.
3. Гаюров Ҳ.Ш., Муродов М.К., Татбиқи технологияи чандрасонаӣ барои баланд бардоштани сифати таҳсилот дар муассисаҳои миёнаи умумӣ /Ҳ.Ш.Гаюров,М.К.Муродов//Номаи донишгоҳи ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров № 2 (59) 2019 с, с 136-142
4. Исмоилов Ш.М., Муродов М.К., Набиева М.А. Роль информационно-коммуникационных технологий и в частности мультимедиа в процессе обучения//Маҷмӯи мақолаҳои конференсияи илмӣ – тадқиқотӣ байналмилалӣ «Служение науке» (8 февраль 2021г.) ш.Петрозаводск, Федератсияи Руссия. – С.51-59.
5. Красильникова, В.А. Становление и развитие компьютерных технологий обучения: Монография/ В.А. Красильникова. – ОГУ, Оренбург. М.: ИИО РАО, 2002. -176 с.
6. Монахов, В.М Проектирование и внедрение новых технологий обучения/В.ММонахов// Сов. Педагогика, 2013, № 7,-С.17-24.
7. Паёми Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, 20 январи соли 2016, шаҳри Душанбе, URL: http://jumhuriyat.tj/index.php?art_id=22938.- охири бознигарӣ 22.03.21.
8. Смолянинова,О.Г.Разработка мультимедийных электронных учебников в среде TOOLBOOK: учеб. / О.Г. Смолянинова//Пособие с грифом УМО Педобразования РФ.- Красноярск: Изд. КрасГУ, 2002.- 109 с.
9. Смолянинова, О.Г. Мультимедиа для ученика и учителя/О.Г.Смолянинова//ИНФО.- 2002.- № 2.- С. 43-48.

REFERENCES:

1. Andreev, A.V. Practice of e-Learning Using Moodle-Taganrog:/A.V.Andreev,S.V.Andreeva, I.B.Dotsenko.-TIT SFU,2008.-146 p.
2. Bryksina, O.F. Designing Lesson Using Information Technology Tools and Educational Electronic Resources. / O.F.F. Bryksina // Informatics and Education. - 2014. - №5
3. Gayurov H. Sh., Murodov M.K., Multimedia technology implementation aimed at qualification of education at comprehensive schools// scientific notes № 2 (59) 2019, 136-142 p
4. Ismoilov Sh.M., Murodov MK, Nabieva MA The role of information and communication technologies and the specificity of multimedia in the learning process // Proceedings of the International Scientific Conference "Science" (February 8, 2021). Petrozavodsk, Russian Federation. - С. 51-59.
5. Krasilnikova, V.A. The Formation and Development of Computer Technology Training: Monograph / V.A. Krasilnikova. - OSU, Orenburg. - M.: IIRO RAO, 2002. - 176 p.
6. Monakhov, V.M. Designing and Introduction of New Learning Technologies, / V.M Monakhov // Soviet Pedagogy, 2013, № 7, - P. 17-24.
7. Smolyaninova, O.G. Development of Multimedia Electronic Textbooks of TOOLBOOK: / O.G. Smolyaninov // manual stamped with UMO Pedagogy RF.-Krasnoyarsk:Krasnoyarsk State University,2002.-109 p.
8. Smolyaninova, O.G.Multimedia for Student and Teacher/O.G.Smolyaninov//INFO.-2002.-№ 2.- P.43- 48.
9. The Message of the Leader of Nation, Tajikistan Republic President Honorable Emomali Rahmon to the Supreme Council under Tajikistan Republic, January 20, 2016, Dashanbe, URL: http://jumhuriyat.tj/index.php?art_id=22938 (date of request: 22.03.21).